

Air force not Unfair : กองทัพอากาศ กักการยกระดับความเท่าเทียม
และพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังพล ภายใต้หลักนิติธรรม

จัดทำโดย

พลอากาศเอก พันธุ์ภักดี พัฒนกุล

รหัสประจำตัว ๖๗๑๒๒๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอบรมหลักสูตร
“หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นรป.) รุ่นที่ ๑๒

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ความนำ

กองทัพอากาศเป็นหน่วยงานด้านความมั่นคงมีภารกิจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๕๒ กำหนดให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทย มีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์แห่งชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” และพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๒๑ กำหนดให้กองทัพอากาศมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศ การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพอากาศตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยมีการจัดหน่วยและกำหนดหน้าที่ให้แก่หน่วยต่างๆ ของกองทัพอากาศตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพอากาศ กองทัพไทยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๒ นอกจากนั้นแล้ว กองทัพอากาศยังได้รับมอบอำนาจให้เป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมและบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติต่ออากาศยานที่กระทำผิดกฎหมาย พ.ศ.๒๕๕๓

กองทัพอากาศมีรากฐานการพัฒนามาจากกิจการบินของไทยเริ่มต้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บทบาทของกำลังทางอากาศได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และมีการพัฒนาอย่างเป็นลำดับ นอกจากนี้ กองทัพอากาศยังเชื่อมโยงกับกิจการซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติทางด้านต่างๆ อันเป็นรากฐานของกิจการหลายอย่างในปัจจุบัน อาทิ การบินส่งไปรษณีย์ทางอากาศ การส่งแพทย์ และเวชภัณฑ์ทางอากาศ เป็นต้น

โดยสิ่งที่ทำให้กองทัพอากาศยังคงไว้ซึ่งแสนยานุภาพในการปกป้องอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์แห่งชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นย่อมเป็นเพราะบุคลากรที่ของกองทัพอากาศที่ขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวตั้งนั้นในนโยบายเพื่อพัฒนาสู่กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ “Unbeatable Air Force” กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพของ พล.อ.อ.พันธ์ภักดี พัฒนกุล ผู้บัญชาการทหารอากาศ จะเห็นได้ว่า มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรอย่างเท่าเทียม และสนับสนุนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของกำลังพลอย่างทั่วถึง ภายใต้หลักนิติธรรม เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพ มีจิตสาธารณะ เป็นอนาคตที่จะสนับสนุนการพัฒนาของกองทัพอากาศ และสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชนประกอบด้วย

๑. นโยบายด้านกำลังพลและการศึกษา (Personnel & Education)

๑.๑ เสริมสร้างขวัญกำลังใจของกำลังพลกองทัพอากาศ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมให้กำลังพลกองทัพอากาศ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและความมั่นคงในชีวิตอย่างยั่งยืน สร้างสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work Life Balance) รวมถึงการนำเทคโนโลยีมายกระดับการให้บริการด้านสิทธิกำลังพลและสวัสดิการ ส่งผลให้กำลังพลสามารถเข้าถึงระบบสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น

๑.๒ พัฒนากำลังพลกองทัพอากาศ เพื่อให้มีขีดสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ด้วยการเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - Learning) ที่ทันสมัยส่งผลให้กำลังพลสามารถเพิ่มพูนความรู้และทักษะการทำงานที่หลากหลาย (Multi- Skill) ส่งเสริมให้กองทัพอากาศเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์กำลังพลให้เกิดประโยชน์สูงสุด รองรับการปรับโครงสร้างกองทัพอากาศในอนาคต

๑.๓ ยกระดับการศึกษาของกองทัพอากาศให้ทันสมัย สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยบูรณาการหลักสูตรการศึกษาทหารอาชีพ (Professional Military Education : PME) เพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Leadership) รวมถึงยกระดับการศึกษาของนักเรียนทหาร ให้ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ อันจะนำไปสู่ความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

๒. การข่าวกรองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Intelligence & International Relations)

๒.๑ เสริมสร้างและแสวงหาความร่วมมือทางทหาร เพื่อรักษาสมดุลด้านความมั่นคงในภูมิภาค (Regional Security) ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับกองทัพอากาศในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศมหาอำนาจ และมิตรประเทศ โดยยึดหลักความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) และการสร้างพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership)

๒.๒ ยกระดับงานด้านการข่าวกรองของกองทัพอากาศ เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนาระบบบริหารจัดการการข่าวกรองโดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัย รวมถึงบูรณาการการเชื่อมโยงระบบข่าวกรองและภูมิสารสนเทศด้านการข่าวกับหน่วยงานด้านความมั่นคงของชาติ ประชาคมข่าวกรองและหน่วยงานข่าวกรองต่างประเทศ

๒.๓ ดำรงมาตรการรักษาความปลอดภัยของกองทัพอากาศ ด้วยการปลูกจิตสำนึกและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและการรักษาความลับของทางราชการให้กับกำลังพลกองทัพอากาศ

๓. ด้านยุทธการและการฝึก (Operations & Training)

๓.๑ ดำรงขีดความสามารถกำลังกองทัพอากาศ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย แข็งแกร่ง และมีมีขนาดที่เหมาะสม ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างการจัดส่วนราชการกองทัพอากาศ และการปรับปรุงโครงสร้างกำลังรบหลักให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการฝึกศิษย์การบินและนักบิน ให้มีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับความต้องการทางยุทธการ ตลอดจนการใช้เครื่องฝึกบินจำลองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฝึกบิน นอกจากนี้ การจัดหายุทธโศปกรณ์ของกองทัพอากาศ ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ค่าใช้จ่ายตลอดอายุการใช้งาน (Life Cycle Cost : LCC) มุ่งเน้นในการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ

๓.๒ เสริมสร้างขีดความสามารถกำลังกองทัพอากาศให้เท่าทันเทคโนโลยีและตอบสนองต่อภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและอนาคต ด้วยการเสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางอากาศของกลุ่มอากาศยานขับไล่โจมตี รวมถึงขับเคลื่อนแนวความคิดในการปฏิบัติการจระบอบอากาศยานไร้คนขับของกองทัพอากาศ (UAS CONOPs) ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถป้องกันทางอากาศแบบบูรณาการ (Integrated Air Defense System : IADS) ตลอดจนกำหนดกรอบการวิจัยและพัฒนาให้ตอบสนองการใช้งานในภารกิจของกองทัพอากาศ

๓.๓ บูรณาการศักยภาพและขีดความสามารถกำลังกองทัพอากาศร่วมกับพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านอื่น ๆ ด้วยการพัฒนาระบบบัญชาการและควบคุมร่วมหลายมิติ (Joint All Domain Command and Control: JADC2) กับกองทัพไทย และสนับสนุนการปฏิบัติการร่วมกับเหล่าทัพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในการปฏิบัติการทางทหารและการปฏิบัติการทางทหารที่นอกเหนือจากสงคราม ตลอดจนขยายขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางอวกาศและบูรณาการความร่วมมือด้านอวกาศกับหน่วยงานที่มีศักยภาพด้านอวกาศอย่างเป็นรูปธรรม

๔. ด้านการส่งกำลังบำรุง (LOGISTICS)

๔.๑ เพิ่มประสิทธิภาพด้านการส่งกำลังและซ่อมบำรุงให้สอดคล้องกับโครงสร้างกำลังรบ เพื่อให้อากาศยานมีความพร้อมในการปฏิบัติการกิจทั้งในสภาวะปกติและสภาวะสงคราม ด้วยการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการส่งกำลังบำรุงและระบบ คลังพัสดุ ให้เหมาะสมและทันสมัย ตลอดจนดำเนินการส่งกำลังและซ่อมบำรุงในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพยุทธโศปกรณ์ โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ความต้องการทางยุทธการ ความคุ้มค่า และความเป็นมาตรฐานสากล

๔.๒ ส่งเสริมการบริหารและจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของกองทัพอากาศ เพื่อลดมลภาวะและปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดสรรพื้นที่กองทัพอากาศบางส่วน ให้เป็นเครื่องมือ ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเป็นปอดให้กับสังคม รวมทั้งส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า ตลอดจนจัดหาพลังงานทดแทนที่เหมาะสม สะอาด เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๔.๓ บริหารจัดการที่ราชพัสดุที่อยู่ในความครอบครองของกองทัพอากาศ ด้วยการกำหนดแผนการใช้ที่ราชพัสดุกองทัพอากาศให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานที่ขอใช้ประโยชน์พื้นที่กองทัพอากาศ ทั้งในหน่วยงานด้านความมั่นคงและส่วนงานที่สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

๕. ด้านกิจการพลเรือนและประชาสัมพันธ์ (Civil Affairs & Public Relations)

๕.๑ พัฒนาการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและสร้างเครือข่ายสื่อสารมวลชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติการกิจของกองทัพอากาศได้อย่างถูกต้อง รวมถึงสร้างความตระหนักรู้เท่าทันข่าวปลอม (Fake News) ให้กับกำลังพลกองทัพอากาศและประชาชนทั่วไป ผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย

๕.๒ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับประชาชน เพื่อให้พร้อมร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินการของกองทัพอากาศ ด้วยการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งดำรงและเสริมสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

๕.๓ สนับสนุนและสร้างความร่วมมือ ในการช่วยเหลือประชาชนตามนโยบายของรัฐบาลด้วยการใช้ทรัพยากรของกองทัพอากาศ ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติรวมทั้งสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติในทุกมิติ

๖. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT & Cyber)

๖.๑ เสริมสร้างขีดความสามารถการปฏิบัติการทางไซเบอร์ (Cyber Operation) เพื่อให้กองทัพอากาศมีความพร้อมรองรับและตอบสนองต่อ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ด้วยการพัฒนาบุคลากรทางไซเบอร์ให้มีความรู้และทักษะขั้นสูง มีเครื่องมือที่ทันสมัย รวมถึงบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานทางไซเบอร์ทุกภาคส่วนตลอดจนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านไซเบอร์ของกองทัพอากาศ

๖.๒ เสริมสร้างขีดความสามารถการปฏิบัติการคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic Spectrum Operations: EMSO) ด้วยการพัฒนาบุคลากร เครื่องมือ และรูปแบบ การปฏิบัติการ EMSO ให้เท่าทันภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๖.๓ พัฒนาขีดความสามารถด้านดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของกองทัพอากาศ ด้วยการพัฒนาทักษะดิจิทัลพื้นฐานให้กับกำลังพลกองทัพอากาศ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและระบบซอฟต์แวร์ของกองทัพอากาศ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ตลอด จนประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ในการสนับสนุนการดำเนินการของกองทัพอากาศ

๗. ด้านสวัสดิการ (WELFARE)

๗.๑ พัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของกำลังพลกองทัพอากาศและครอบครัว ด้วยการปรับปรุงและพัฒนาสวัสดิการบ้านพักอาศัย บ้านพักรับรองและพื้นที่สันทนาการให้มีคุณภาพที่ดีมีปริมาณเพียงพอและมีสิ่งแวดลอมที่เหมาะสม

๗.๒ สร้างหลักประกันและความมั่นคงในชีวิตให้กับกำลังพลกองทัพอากาศ ด้วยการสนับสนุนการฝึกอาชีพเสริมให้กับกำลังพลและครอบครัว รวมทั้งจัดสรรพื้นที่สวัสดิการในการสนับสนุนการมีอาชีพเสริมตลอดจนแสวงหาความร่วมมือกับสถาบันการเงินต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และลดภาระค่าใช้จ่ายประจำให้กับกำลังพล

๗.๓ พัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการ ด้วยการกำกับดูแลการฝึกและการดำรงชีวิตให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และได้รับประโยชน์ตามสิทธิ์ รวมทั้งจัดสรรสวัสดิการให้ทหารกองประจำการตลอดช่วงเวลาที่เข้ามาประจำการในกองทัพอากาศ ตลอดจนส่งเสริมการฝึกอาชีพ และแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนในการรับเข้าทำงานหลังปลดประจำการ

๘. ด้านการกำกับดูแลมาตรฐาน (Standardization)

๘.๑ พัฒนามาตรฐานการดำเนินการด้านการบินทางทหาร ด้วยการดำเนินการด้านการบินทางทหารให้เป็นไปตามระเบียบ แผนแม่บทการกำกับดูแลมาตรฐานการบินของกองทัพอากาศ และสอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลมาตรฐานการบินของกองทัพอากาศ ให้สามารถออกใบรับรองมาตรฐานได้เทียบเคียงมาตรฐานสากล ตลอดจนรับรองมาตรฐานแหล่งซ่อมบำรุงอากาศยานของกองทัพอากาศ และหน่วยงานภายนอกกองทัพอากาศที่ซ่อมบำรุงอากาศยานทหารได้เทียบเคียงมาตรฐานสากล

๘.๒ พัฒนามาตรฐานกำลังพลกองทัพอากาศ ให้มีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากล และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกภายใต้มาตรฐานเดียวกัน ด้วยการดำเนินการให้กำลังพลกองทัพอากาศมีใบรับรองการทำงานซึ่งมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

๘.๓ พัฒนามาตรฐานงานวิจัยและพัฒนาของกองทัพอากาศ ด้วยการปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการรับรองมาตรฐานยุทธโศปกรณ์ที่ได้รับจากการวิจัยและพัฒนาของกองทัพอากาศ ให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือทางการวิจัยและพัฒนายุทธโศปกรณ์กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีมาตรฐานเทียบเคียงมาตรฐานสากล ตลอด จนส่งเสริมการนำยุทธโศปกรณ์ที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาซึ่งผ่านการรับรองมาตรฐานยุทธโศปกรณ์ มาใช้ภายในกองทัพอากาศ และหน่วยงานภายนอกภายใต้การกำกับดูแลตามมาตรฐานของกองทัพอากาศ

นอกจากนโยบายข้างต้นแล้ว กองทัพอากาศได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาสวัสดิการ และเสริมสร้างสุขภาพจิตเพื่อให้กำลังพลกองทัพอากาศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและได้รับสวัสดิการที่ครบถ้วน และเหมาะสมในการเป็นทหารอากาศ รวมถึงเสริมสร้างให้กำลังพลกองทัพอากาศมีสุขภาพจิตที่ดี เพื่อพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจให้กองทัพอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงและความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ ในอนาคตกองทัพอากาศจึงต้องพัฒนาขีดความสามารถและเตรียมความพร้อมบนพื้นฐานของความไม่แน่นอน (Uncertainty) ตามแนวคิดของการคาดการณ์ (Foresight) จากปัจจัยแรงผลักดัน (Driving Force) ในแต่ละด้าน ได้แก่สภาพแวดล้อมทางสังคม (Social) วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economic) สิ่งแวดล้อม (Environment) การเมือง (Politic) และการทหาร(Military) เรียกอย่อ ๆ ว่า “STEEP-M” ซึ่งปัจจัยด้านสังคมในปัจจุบัน หนึ่งในปัจจัยผลักดันที่สำคัญ คือ บทบาทของสตรีไทยและความเท่าเทียมในสังคม ส่งผลต่อกองทัพอากาศต้องส่งเสริมหน้าที่ของกำลังพลสตรีในกองทัพอากาศมากยิ่งขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

หลักนิติรัฐ (Legal State) มีต้นกำเนิดมาจากประเทศเยอรมัน คือ การปกครองโดยกฎหมาย มิใช่การปกครองโดยอำเภอใจของผู้ปกครอง ประเทศที่เป็นนิติรัฐจึงต้องมี กฎหมายเป็นหลักในการปกครองประเทศ ผู้ปกครองประเทศจะกระทำการใด ๆ หรือดำเนินการใด ๆ ได้ต้องมีกฎหมายรองรับจะกระทำอะไรตามอำเภอใจไม่ได้

หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง ความเป็นธรรมที่มีอยู่ในกฎหมายหรือกฎหมาย ให้ความเป็นธรรมได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ “คุณธรรมทางกฎหมาย” อันเป็นหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่รวมถึงการบริหาร ราชการแผ่นดินภายใต้บังคับของกฎหมาย และการตรากฎหมายโดยฝ่ายบริหารที่ควรเคารพต่อสิทธิ ต่าง ๆ ของเอกชนตามนัยแห่งหลักธรรม

หลักนิติธรรม (Rule of Law) เริ่มก่อตัวและปรากฏเป็นรูปธรรมในประเทศอังกฤษในศตวรรษที่ ๑๓ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ ประเทศอังกฤษยอมรับความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภาในการออกกฎหมาย แต่ไม่ใช้รัฐสภาจะออกกฎหมายอย่างไรก็ได้กฎหมายที่บัญญัติ จะต้องเป็นกฎหมายที่ตั้งอยู่บน Rule of Law นอกจากนั้นหลักนิติธรรม (Rule of Law) ยังมีหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยหลักนิติธรรม หรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้ จะถูกล่วงละเมิดไม่ได้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑. ความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษา หมายถึง ผู้พิพากษาหรือตุลาการจะต้อง ความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ภายใต้หลักกฎหมาย เพื่อให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการสามารถดำรงตน เป็นกลาง ปราศจากอคติ สามารถพิจารณาและวินิจฉัยคดีได้อย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีการแทรกแซงได้

๒. กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังเป็นโทษ หมายถึง หากในขณะที่ทำการใดๆ ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ การกระทำนั้นเป็นความผิด กฎหมายที่ออกมาภายหลังจะกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและลงโทษไม่ได้ นอกจากนี้ หากการกระทำใดมีกฎหมายกำหนดการกระทำใดว่าเป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษไว้แล้ว กฎหมายที่ออกมาภายหลังจะกำหนดบทลงโทษให้การกระทำที่ได้กระทำแล้วนั้น มีความผิดและโทษที่หนักขึ้นไม่ได้

๓. กฎหมายต้องมีการประกาศใช้ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้ประชาชนรับทราบและปฏิบัติตามกฎหมาย ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันในสังคม

๔. กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป หมายถึง กฎหมายต้องมุ่งใช้บังคับกับทุกคนโดยเสมอภาคกัน ไม่สามารถบังคับกับบางคนหรือกรณีบางกรณีโดยเฉพาะเจาะจงได้ เพราะกฎหมายจะต้องเป็นการวางกฎเกณฑ์ กติกาสำหรับสังคมโดยทั่วไป จึงจำเป็นต้องใช้กฎหมายบังคับเป็นการทั่วไปไม่ว่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชน นอกจากนี้ กระบวนการตรากฎหมายต้องถูกต้องชัดเจน อีกด้วย

๕. เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจได้ภายใต้การให้อำนาจโดยกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยไม่มีกฎหมายกฎหมายให้อำนาจไว้ หรือใช้อำนาจเกินกว่า ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ย่อมทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำนั้น ๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นจึงไม่สามารถทำได้ และหากมีการฝ่าฝืน การกระทำนั้นย่อมกระทำไม่ได้

๖. ห้ามยกเว้นความรับผิดชอบให้การกระทำในอนาคต

๗. หลักการแบ่งแยกอำนาจ หมายถึงการแบ่งแยกองค์กรรัฐผู้ใช้อำนาจอธิปไตยออกจากกัน โดยแบ่งออกเป็น รัฐสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติในการออกกฎหมาย รัฐบาลใช้อำนาจบริหารในการบริหารประเทศ และองค์กรตุลาการ ใช้อำนาจตุลาการในการตรวจสอบ พิเคราะห์ และพิพากษาอรรถคดี ทั้งนี้เพื่อมิให้อำนาจอยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพียงองค์กรเดียว เพื่อเป็นกันถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน อันเป็นการประกันสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

จะเห็นได้ว่า นิติรัฐเป็นหลักการสำคัญที่มีจุดเริ่มต้นที่ประเทศเยอรมัน อันเป็นประเทศในระบบ Civil Law และหลักนิติรัฐนี้เองที่มีอิทธิพลเผยแพร่ไปทั่วยุโรป นิติรัฐ ให้ความสำคัญที่สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ผู้ปกครองจึงมีอำนาจจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการใช้อำนาจ นิติธรรม เป็นหลักที่มีจุดเริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษ อันเป็นประเทศในระบบ Common Law เน้นที่ความมีอำนาจสูงสุดของ รัฐสภาที่จะออกกฎหมายมาบังคับใช้กับประชาชน แต่กฎหมายที่จะออกมาและมีผลใช้บังคับได้ต้องตั้งอยู่ บนหลักนิติธรรม อาจกล่าวได้ว่าหลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรม เป็น หลักการที่นักกฎหมายไม่ว่าในระบบกฎหมาย

ลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และระบบกฎหมาย จารีตประเพณี (Common Law) ต่างต้องยึดถือ เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ระบบกฎหมายจะนำไปสู่ ความผาสุกและความยุติธรรมโดยแท้จริง

นอกจากนี้ ยังมีหลักการสำคัญที่การบริหารงานราชการ ควรยึดถือคือหลักกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Due Process of Law) ซึ่งสหรัฐอเมริกาเอาแนวคิด Rule of Law จากประเทศอังกฤษ มาพัฒนาสอดคล้องกับระบบกฎหมายของอเมริกาโดยนำมาบัญญัติว่า “รัฐจะเพิกถอนสิทธิหรือกระทำการใด ๆ อันมีผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและเสรีภาพ และทรัพย์สิน ของบุคคลโดยปราศจากกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่ได้” ดังนั้น ในการบริหารงานราชการ ระบบงานที่เกี่ยวข้องจะต้องยอมรับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคลากรในหน่วยงาน

หากการบริหารงานในส่วนราชการ ยึดถือหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติ จะสามารถแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียม และสนับสนุนบทบาทของความเสมอภาคได้ และสอดคล้องกับหลักสากลในศตวรรษที่ ๒๑ เนื่องจากสามารถขจัดความไม่เป็นธรรมจากตัวบทกฎหมาย และ ความไม่เป็นธรรมจากการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ อีกหลักการหนึ่ง คือ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อให้เกิดการบริหารงานมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักคุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy)

โดยหลักธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบหลัก ๖ ประการดังนี้

๑. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุม และรวดเร็วด้วย

๒. หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม

๓. หลักความโปร่งใส (Accountability) หมายถึง ความโปร่งใส

๔. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และหรือ คณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ บริการร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ

๕. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความ สำคัญในความรับผิดชอบต่อสังคม

๖. หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy) หมายถึง การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากร ที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายต้องคำนึงถึงหลักนิติรัฐหรือหลัก นิติธรรม หลักการดังกล่าวทั้งสองประการมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนในแต่ละสังคมด้วยความเป็นธรรม มีความโปร่งใส คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

แนวคิดและทฤษฎีความเป็นธรรมในสังคม (Social Equity)

แนวคิดความเป็นธรรมในสังคม (Social Equity) เน้นการนิยามไปที่ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ซึ่งเป็นการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยรัฐในการบริหารจัดการ และประชาชนในการมีสิทธิในการได้รับโอกาสที่เท่าเทียมและเป็นธรรมใน “การเข้าถึง” (Access) ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถของบุคคล ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นตัวกีดกันการเข้าถึงโอกาสนั้น ๆ เช่น ความไม่เป็นธรรมของโอกาสในการเข้าถึงระบบเศรษฐกิจ และการเมือง ความไม่เป็นธรรมของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และการบริการ สาธารณะขั้นพื้นฐาน เป็นต้น โดยแนวคิดดังกล่าว ได้ถูกนำมาใช้ครอบคลุมถึงกลุ่มบุคคลในทุกเพศสภาพ ทุกวัย ทุกลักษณะ และทุกสถานภาพทางสังคม ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแบ่งปัน ผลประโยชน์จากการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้น ความเป็นธรรมในสังคม (Social Equity) จึงให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วม” (Participation) จากประชาชนทุกภาคส่วน ในการสร้างกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม (justness) และความเที่ยงธรรม (fairness)

ประเภทของความเสมอภาคในสังคมตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชน และแนวทางของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมา จำแนกประเภทของความเสมอภาค ดังนี้

๑. ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง ความเท่าเทียมกันของโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น โอกาสได้รับการศึกษา โอกาสได้รับการจ้างงาน โอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เป็นต้น

๒. ความเสมอภาคทางสังคม หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางสังคมของสมาชิก ทุกคนในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคลหรือกล่าวได้ว่า ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ ภาษา ผิวสี เพศ ศาสนา รายได้หรือทรัพย์สิน ชนชั้น วรรณะ ความสมบูรณ์ของร่างกาย สุขภาพ ความคิดเห็นที่แตกต่าง การถูกตัดสินว่ากระทำผิดไม่เป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติอย่าง ไม่เท่าเทียมกัน

๓. ความเสมอภาคทางกฎหมาย หมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย เดียวกัน มีความหมายรวมถึงกระบวนการทางกฎหมายที่มีผลต่อประชาชนโดยรวมตั้งแต่การออก กฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายและการพิจารณาคดีต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคน การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันด้วย

๔.ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง การมีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกันในที่นี้รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางตัวแทน และการมีส่วนร่วมทางตรง นอกจากนี้ทุกคนยังมีความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเด็นของการวิเคราะห์

โครงสร้างกำลังพลกองทัพอากาศในปัจจุบัน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๕๒ ได้บัญญัติให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อผลประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และชาวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” จากรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการทหารนั้นพระราชบัญญัติการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๖ บัญญัติถึงประเภทของทหารไว้ว่า “ทหาร ประกอบด้วยข้าราชการกลาโหมที่เป็นข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมที่ขึ้นทะเบียนกองประจำการและบุคคลที่ถูกเรียกเข้ารับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น” กล่าวโดยเฉพาะข้าราชการกลาโหม สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ข้าราชการทหาร และข้าราชการพลเรือนกลาโหมและกองทัพอากาศมีภารกิจในการเตรียมกำลัง และใช้กำลังทางอากาศในการป้องกันประเทศ ซึ่งในการปฏิบัติภารกิจของกองทัพอากาศ นอกจากจะประกอบด้วยข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนทหารแล้วยังมีลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานราชการ ที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกองทัพอากาศอีกด้วย โดยในปัจจุบันกองทัพอากาศมีการบรรจุอัตรากำลังพลกองทัพอากาศทั้งสิ้น ๔๘,๒๓๖ คน เป็นข้าราชการทหาร ชั้นสัญญาบัตร และชั้นประทวน จำนวน ๓๐,๗๙๘ คน ทหารกองประจำการ ๑๑,๒๑๙ คน และลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานราชการตามลำดับ

การยกระดับความเท่าเทียมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังพล ภายใต้หลักนิติธรรม

ในการพิจารณานโยบายกองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ “Unbeatable Air Force” กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพของ พล.อ.อ.พันธ์ภักดี พัฒนกุล ผู้บัญชาการทหารอากาศในภารกิจ Air force not Unfair: กองทัพอากาศ กับการยกระดับความเท่าเทียมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังพล ภายใต้หลักนิติธรรมมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมดังนี้

๑. บทบาททหารหญิงในกองทัพอากาศ

จากสถานการณ์ปัจจุบัน ประเทศไทยเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในปัจจุบันที่นับจะมีความซับซ้อนและรูปแบบภัยคุกคามที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี พลังงาน และการทหารที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิวัฒนาการของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีมิติซับซ้อนเชื่อมโยงและอ่อนไหวต่อสิทธิมนุษยชนที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับพลเรือนโดยเฉพาะเด็กและสตรี ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันบทบาทของทหารหญิงในการปฏิบัติหน้าที่ด้านความมั่นคงจึงปรากฏมากขึ้น ประกอบกับปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญต่อบทบาทของสตรีมากขึ้น ในหลายประเทศมีการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มีความก้าวหน้าในมิติต่างๆ รวมถึงเปิดโอกาสให้สตรีสามารถปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านความมั่นคงมากขึ้น ถึงแม้ว่าข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วย ทหารหญิง พ.ศ. ๒๕๒๗ จะกำหนดให้ทหารหญิงไม่สามารถบรรจุเข้ารับราชการในตำแหน่งที่มีหน้าที่ทำการรบโดยตรงได้ เนื่องด้วยลักษณะทางกายภาพในการสู้รบหรือเกี่ยวข้องกับสงครามโดยตรงได้ แต่บทบาทของทหารหญิงในปัจจุบันก็มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นฝ่ายสนับสนุนเหล่ารบให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามขีดความสามารถที่ทหารหญิงมีในด้านต่าง ๆ และสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของกองทัพอากาศได้เป็นอย่างดี ดังเช่น

๑. การพัฒนาประเทศและการช่วยเหลือประชาชน โดยทหารหญิงถือเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนการช่วยเหลือประชาชน การประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนภารกิจของกองทัพอากาศ ไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนภารกิจทางการแพทย์ รวมถึงการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติในยามวิกฤติ เช่น การบรรเทาสาธารณภัย อันเกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยพิบัติจากธรรมชาติ เป็นต้น

๒. สารวัตรทหารอากาศหญิง มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาวินัย กฎหมาย และคำสั่ง รวมถึงมีหน้าที่ตรวจตราข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานราชการให้อยู่ในระเบียบวินัย ตลอดจนการอารักขาบุคคลสำคัญ หรืออาคันตุกะที่เป็นสตรี โดยทหารหญิงจะมีการปฏิบัติที่มีลักษณะนุ่มนวล ไม่แข็งกร้าว มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถติดตามดูแลใกล้ชิดดีกว่าทหารชาย

๓. การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ โดยส่งทหารอากาศหญิงเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ตามกรอบของสหประชาชาติ โดยทหารอากาศหญิงสามารถเข้าร่วมปฏิบัติการในบทบาทหน้าที่และภารกิจที่หลากหลาย โดยเฉพาะหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลของผู้เสียหาย จากการทารุณกรรม การใช้ความรุนแรง และการถูกคุกคามทางเพศ ของเด็กและสตรีที่อยู่ในพื้นที่การปฏิบัติงาน เนื่องด้วยคุณลักษณะเฉพาะของทหารหญิงไทย ที่มีความอ่อนน้อม นุ่มนวล เป็นมิตร แต่ไม่อ่อนแอ จึงช่วยลดแรงกดดันจากสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เข้าถึงจิตใจประชาชนในพื้นที่ และประชาชนยินยอมให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่อย่างเปิดเผยและเต็มใจ

ในการนำพาทหารอากาศมุ่งสู่กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากส่วนของกำลังรบแล้ว ยังมีส่วนสนับสนุนการรบส่วนต่าง ๆ โดยกองทัพอากาศเล็งเห็นถึงความสำคัญของความเสมอภาคและเท่าเทียมของทหารหญิงภายใต้หลักนิติธรรมในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมกับการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนกำลังรบของกองทัพอากาศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภารกิจที่ต้องใช้พลังกาย ใช้ไหวพริบ

หรือความว่องไวในการแก้ไขสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภารกิจที่ต้องใช้ความนุ่มนวล อ่อนโยน หรือภารกิจที่ต้องเข้าถึงจิตใจประชาชน ถือได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะของทหารหญิงที่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ดีกว่าทหารชาย ในปัจจุบันกองทัพอากาศมีอัตราการบรรจุกำลังพล ๔๘,๒๓๖ คน โดยเป็นกำลังพลชายจำนวน ๓๙,๙๕๘ คน และกำลังพลหญิง จำนวน ๘,๒๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗ ของจำนวนกำลังพลทั้งหมดของกองทัพอากาศ สอดคล้องกับมติที่ประชุมสภากลาโหม ครั้งที่ ๖/๓๙ เมื่อ ๒๐ มิ.ย. ๓๙ ในการกำหนดสัดส่วนการบรรจุทหารหญิงได้ไม่เกินร้อยละ ๒๕ ของยอดกำลังพลที่บรรจุจริง

อย่างไรก็ดี ทหารหญิงยังคงมีข้อจำกัดบางประการในการปฏิบัติภารกิจของกองทัพอากาศ ที่ไม่สามารถกำหนดให้ทหารหญิงปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของทหารหญิง และธรรมชาติของสตรีที่อาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเวรยาม การไปหน่วยสนาม รวมถึงการปรับย้ายกำลังพลไปต่างจังหวัด โดยสภาพปัญหาและการส่งเสริมบทบาททหารหญิงในกองทัพอากาศที่เกิดขึ้นสำหรับทหารหญิงที่เห็นได้ชัดเจนอีกอย่างหนึ่งคือ ทหารหญิงขาดโอกาสในการเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูงในภารกิจทางทหารที่ต้องใช้การตัดสินใจที่เด็ดขาด เนื่องจากทหารหญิงสามารถเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรทหารอาชีพ (Professional Military Education : PME) ได้เพียงหลักสูตรนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง นายทหารอากาศอาวุโส และวิทยาลัยการทัพอากาศ เท่านั้น ไม่มีโอกาสเข้ารับการฝึกศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ได้ครบทุกหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรเสนาธิการทหารอากาศ ซึ่งเป็นสถาบันทางการศึกษาทางทหารหลักของกองทัพอากาศที่สร้างผู้บังคับบัญชาและฝ่ายเสนาธิการที่มีคุณภาพในการนำพากองทัพอากาศสู่กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพเนื่องจากกำหนดให้เพียงแต่ทหารชายเข้ารับการศึกษานั้น ทำให้ทหารหญิงขาดประสบการณ์ความเป็นผู้นำ ขาดทักษะในการคิดและตัดสินใจในสถานการณ์คับขัน รวมถึงลักษณะนิสัยของผู้หญิงที่มีความละเอียดอ่อน อาจทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ได้ แต่ถึงกระนั้นในปัจจุบันตามนโยบายของผู้บัญชาการทหารอากาศ ได้ยกระดับความเท่าเทียมของทหารหญิงให้เท่ากับทหารชาย โดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ โดยให้ทหารชายและทหารหญิงมีความเสมอภาคทางกฎหมาย ทางสังคม และการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านสิทธิกำลังพล โดยทหารหญิงได้รับสิทธิตามที่ทางราชการกำหนดเช่นเดียวกับทหารชาย นอกจากนี้ การยกระดับการศึกษาของกองทัพอากาศให้ทันสมัย สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยทหารหญิงสามารถเข้ารับการศึกษหลักสูตรการศึกษาทหารอาชีพ (PME) ได้ทุกหลักสูตร รวมถึงหลักสูตรเสนาธิการทหารอากาศ เพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Leadership) รวมถึงยกระดับการศึกษาของนักเรียนทหารชายและหญิงให้ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ อันจะนำไปสู่ความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ และเมื่อทหารหญิงได้รับโอกาสในการเข้ารับการศึกษหลักสูตร

ได้ครบถ้วน ภายใต้กฎเกณฑ์เช่นเดียวกับทหารชายแล้ว ย่อมส่งผลให้มีความเป็นผู้นำ มีทักษะในการคิด และตัดสินใจในสถานการณ์ซับซ้อนที่ตีมากยิ่งขึ้นทำให้ข้อจำกัดในการเจริญก้าวหน้าในการเป็นผู้บังคับบัญชา ระดับสูงลดลง โดยทหารหญิงสามารถเจริญเติบโตตามสายวิสาหการของตนเองได้ ก้าวสู่การเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยสนับสนุนการรบของกองทัพอากาศได้

๒. ทหารกองประจำการ หรือพลทหาร ในกองทัพอากาศ

ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.๒๕๔๗ กำหนดให้ชายไทยที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่ต้องเข้ารับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน เพื่อป้องกันประเทศชาติ โดยเมื่ออายุย่างเข้า ๑๘ ปี ใน พ.ศ.ใด ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาทหารของตนเอง เมื่อผู้ที่ได้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้แล้วมีอายุย่างเข้า ๒๑ ปีใน พ.ศ. ใด ต้องไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียกที่อำเภอท้องที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาทหารของตนเอง และต้องมาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกตามกำหนดหมายนั้น เมื่อผลการคัดเลือกทหารระบุว่าให้เป็นทหารแล้ว (ใบแดง) ชายไทยนั้นต้องรับราชการทหารกองประจำการ มีกำหนด ๒ ปี แต่สำหรับผู้ซึ่งมีคุณวุฒิพิเศษหรือเมื่อมีกรณีพิเศษ อาจรับราชการทหารกองประจำการน้อยกว่า ๒ ปี ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ได้ โดยแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันตรวจเลือก หรือต่อหน่วยทหารที่ตนร้องขอเข้ารับราชการในวันที่ร้องขอ

ทหารกองประจำการในสังกัดกองทัพอากาศ เมื่อทุกคนได้เข้าสู่รั้วกองทัพอากาศแล้วถือเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวกองทัพอากาศซึ่งเปรียบเสมือน “น้องคนเล็กของกองทัพอากาศ” เป็นหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกองทัพอากาศสู่กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ และถึงแม้ว่าทหารกองประจำการหรือพลทหารจะเป็นน้องเล็กที่สุด แต่กองทัพอากาศเคารพในความเสมอภาคของบุคคลตามมาตรา ๒๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะเป็ความเสมอภาคในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทหาร อาทิ พระราชบัญญัติวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๕๓๖ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในหมู่ทหารเกี่ยวกับวินัย และจริยธรรม รวมถึงความเสมอภาคในสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้บัญชาการทหารอากาศมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนากำลังพล และนโยบายด้านสวัสดิการ ในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการตั้งแต่บรรจุเป็นทหารกองประจำการ จนกระทั่งปลดประจำการ และหลังจากปลดประจำการแล้ว ให้มีความเสมอภาคโอกาสเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ภายใต้หลักนิติธรรม ดังนี้

๑. การสมัครรับราชการทหารกองประจำการต่อ

เมื่อทหารกองประจำการเข้ารับราชการจนครบกำหนดปลดแล้ว หากมีความประสงค์ที่จะสมัครรับราชการทหารกองประจำการต่อ ทางราชการกำหนดให้สามารถเข้ารับราชการต่อได้จนถึงอายุครบ ๓๐ ปีบริบูรณ์ โดยให้แสดงความประสงค์ที่จะอยู่ต่อกับหน่วยต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี

๒. ทหารกองประจำการมีสิทธิที่จะได้รับเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง เงินเพิ่มการครองชีพชั่วคราว รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๑,๐๐๐ บาทต่อเดือน และในระหว่างที่รับราชการนั้น จะมีการดูแลในการประกอบเลี้ยงแก่ทหารกองประจำการ ๓ มื้อต่อวัน โดยหักจากเบี้ยเลี้ยงของทหารกองประจำการนั้น ๆ

๓. การรักษาพยาบาล

ในระหว่างการรับราชการเป็นทหารกองประจำการ จะได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลทุกคน นับตั้งแต่วันแรกของการรับราชการทหารกองประจำการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

๔. เงินทุนสงเคราะห์ด้านสวัสดิการกรณีเสียชีวิต

๕. การฝึกอาชีพ

กองทัพอากาศมีการส่งเสริมการฝึกอาชีพก่อนปลดประจำการ เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ทหารกองประจำการมีความรู้ความสามารถ และทักษะฝีมือ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถนำไปประกอบอาชีพ และเสริมสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวหลังจากปลดประจำการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี รองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในอนาคต ให้มีโอกาสในการเข้าถึงการจ้างแรงงานอย่างเสมอภาค ภายใต้หลักนิติธรรม โดยในปัจจุบันกองทัพอากาศได้จัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนี้

๕.๑ บันทึกข้อตกลงระหว่างกองทัพอากาศและกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ว่าด้วยความร่วมมือด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานให้แก่กำลังพลกองทัพอากาศ ทหารกองประจำการ ก่อนปลดประจำการ โดยจะร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมฝีมือแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงาน และออกวุฒิบัตรให้แก่ผู้ผ่านการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันฝึกอบรมให้แก่กำลังพลของกองทัพอากาศ เพื่อเป็นวิทยากรต้นแบบ เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการสอนงาน และทักษะวิชาชีพ เพื่อนำความรู้ไปจัดการเรียนการสอน หรือขยายผลการฝึกในกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติในสาขาอาชีพตามความต้องการให้ได้มาตรฐานฝีมือแรงงาน และเข้ารับการประเมินความรู้ในสาขาอาชีพที่กำหนด

๕.๒ บันทึกข้อตกลงระหว่างกองทัพอากาศ และบริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (CP) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการส่งเสริมอาชีพให้กับทหารกองประจำการและครอบครัวบุคลากรของกองทัพอากาศ โดยบริษัท ฯ จะส่งเสริมและสนับสนุนทหารกองประจำการ ให้ได้รับการส่งเสริมอาชีพ และสร้างโอกาสในการเข้าทำงานกับบริษัท ฯ และบริษัทอื่น ๆ ในเครือของบริษัท ฯ หลังปลดประจำการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาตำแหน่งงานที่เหมาะสมในบริษัท ฯ และบริษัทในเครือ รวมถึงจัดทำโครงการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน

ให้แก่ทหารกองประจำการ นอกจากนี้ ยังมีการจัดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับตำแหน่งงาน การสมัครงาน รวมถึง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสมัครงานให้ทหารกองประจำการเข้าถึงได้สะดวกและ รวดเร็วมากขึ้น

นอกจากนโยบายของผู้บัญชาการทหารอากาศในการพัฒนากำลังพล และดูแลสวัสดิการของทหาร กองประจำการในฝึกอาชีพก่อนปลดประจำการ และการสร้างโอกาสการประกอบอาชีพหลังปลดประจำการแล้ว ปัจจุบันผู้บัญชาการทหารอากาศมีการสร้างแรงจูงใจความก้าวหน้า มั่นคงในอาชีพราชการ โดยทหารกองประจำการ ที่ประจำการครบกำหนด ๒ ปี (สละสิทธิการลดเวลารับราชการ) มีสิทธิ ดังนี้

- ทหารกองประจำการที่มาจากการเข้ารับการตรวจเลือก (ใบแดง) และประจำการครบ ๒ ปี มีโอกาส สอบคัดเลือกเป็นนักเรียนจ่าอากาศเหล่าทหารอากาศโยธิน (อย.) จำนวน ๑๐ คน และเหล่าทหารสารวัตร (สท.) จำนวน ๕ คน

- ทหารกองประจำการที่เข้าประจำการด้วยความสมัครใจ ไม่ว่าจะเป็นการสมัครทหารผ่านช่องทาง ออนไลน์ และสมัครใจ ณ วันตรวจเลือก มีโอกาสสอบคัดเลือกเป็นนักเรียนจ่าอากาศได้ทุกเหล่า กรณีสมัครสอบ บรรจุเป็นข้าราชการกองทัพอากาศ จะได้รับคะแนนพิเศษในการสอบบรรจุอีกร้อยละ ๕ ของคะแนนการสอบ ภาควิชาการ และคะแนนพิเศษจากการสละสิทธิการลดเวลารับราชการเพิ่มเติมอีกด้วย นอกจากนี้ในอนาคต จะมีโควตาให้ทหารกองประจำการที่เข้าประจำการด้วยความสมัครใจ เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรเมื่อประจำการ ครบ ๒ ปี อีกด้วย

ทั้งนี้ นักเรียนจ่าอากาศของกองทัพอากาศจะมีทุนสำหรับนักเรียนที่มีผลการศึกษาคดี และผ่านการคัดเลือก ให้เข้ารับการศึกษาต่อในส่วนของโรงเรียนเตรียมทหาร (ในส่วนของกองทัพอากาศ) จำนวน ๑๐ ทุนต่อปีด้วย

บทสรุป

กองทัพอากาศมีหน้าที่สำคัญในการรักษาเอกราช อธิปไตย และความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน กำลังพลในกองทัพอากาศทุกคนที่ปฏิบัติงานในกองทัพอากาศ ต่างก็มีหน้าที่ของตนเองไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนภารกิจที่สำคัญยิ่งนี้ของกองทัพอากาศ ซึ่งทุกหน่วยงาน กรม กอง และแผนก จนกระทั่งถึงน้องคนเล็กสุดในที่ทำงาน นักเรียนทหาร และทหารกองประจำการทุกคนต่างมีความสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนกองทัพอากาศไปข้างหน้า และต้องปฏิบัติงานสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้กองทัพอากาศเป็นกองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานของกองทัพอากาศ ตามนโยบายของผู้บัญชาการทหารอากาศ ประจำปี ๒๕๖๗ ได้สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดนโยบายอย่างครอบคลุม ท่ามกลางความหลากหลายของกำลังพลในกองทัพอากาศ เพื่อยกระดับความเท่าเทียม ความเสมอภาค และพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังพลทุกคนในกองทัพอากาศ ทั้งในการสนับสนุนบทบาททหารหญิงในกองทัพอากาศ รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับทหารกองประจำการหรือพลทหารในกองทัพอากาศซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม อันเป็นหลักการปกครองด้วยกฎหมาย เป็นพื้นฐานสำคัญ

เมื่อเกิดหลักคิดที่ครอบคลุม การกำหนดนโยบายที่ตรงเป้าหมาย และมีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ย่อมส่งผลให้กองทัพอากาศมีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมกำลัง และการใช้กำลังกองทัพอากาศ ได้อย่างแข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบเดิมหรือรูปแบบใหม่ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม การปกป้องและสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ การช่วยเหลือประชาชนและพัฒนาประเทศ บนพื้นฐาน “ประสิทธิภาพและคุณภาพ เหนือปริมาณ” และต้องสามารถปฏิบัติงานได้ภายใต้ข้อจำกัด และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

จากนิยามของคำว่า “กองทัพอากาศที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ” ไม่ได้หมายความถึงการนำกำลังกองทัพอากาศไปก่อให้เกิดความหวาดระแวงแต่หมายถึงกองทัพอากาศที่มีความพร้อมในการปกป้องอธิปไตย และความมั่นคงของชาติมีขีดความสามารถเท่าเทียมในการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค และสามารถปฏิบัติภารกิจร่วมกับชาติพันธมิตรทั้งการรบและไม่ใช้การรบ โดยเฉพาะการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การบรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือประชาชน ที่ต้องสามารถทำได้อย่างทันท่วงที และมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

อรรถพล ใหญ่สว่าง, บทความทางวิชาการ หลักนิติธรรม, พ.ศ.๒๕๕๗.

กองทัพอากาศ,สมุดปกขาวกองทัพอากาศ, พ.ศ. ๒๕๖๗.

พีรธร บุญยรัตพันธุ์ และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนานโยบาย และกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม, สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน, พ.ศ. ๒๕๕๕.

นางสาวธราทิพย์ กัลยาณมิตร และคณะ, เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง บทบาททหารหญิง กับภารกิจด้านการทหาร, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, พ.ศ.๒๕๖๓.